

Jørgen Bitsch

EØS bestemmer

Hvordan EØS-avtalen overstyrer arbeidslivslovgivning, tariffavtaler, jernbane og energipolitikk

Norge utenfor EU/EØS?

Fellesforbundet krevde EU-/EØS-utredning om ulike alternativer til EØS, inkludert en handelsavtale. LO må vedta tilsvarende slik at en rødgrønn regjering kan åpne for en kunnskapsbasert debatt om EØS. NHO, Høyre, Venstre og ledelsen i AP har vedtak om EU medlemskap, men med stort Nei flertall gjennom mange år har ikke en tredje EU avstemming vært aktuelt. En tredje EU avstemming var oppe i forbindelse med EUs øst-utvidelse i 2004. Hadde Norge blitt medlem, hadde Norge vært tilknyttet den Europeiske Sentralbanken (ESB) og hatt Euro som valuta. Da måtte Norge forholde seg til ECB i Frankfurt framfor Norges Bank. Norsk eksportindustri har hatt gode rammevilkår med svak krone gjennom mange år. Euro som valuta hadde vært en katastrofe for norsk eksportindustri.

Norge har sagt Nei til EU to ganger – i 1972 og 1994. Norges handelsavtale med EF i 1973 ga full markedsadgang og tollfrihet for våre industrivarer. EØS-avtalen ble iverksatt uten folkeavstemming i 1994. Mer enn 12000 direktiver og EU-regler er pr. i dag innbakt i EØS-avtalen. EØS-avtalen betyr at mye samfunnsmyndighet flyttes fra Norge til EU. EØS-avtalen fungerer som et ekstra høyreparti i norsk politikk. NHO er en pådriver for EU/EØS-direktiv i arbeidslivet. EU/EØS er omstridt i fagbevegelsen

der forbundslandsmøter har delt salen i to. De fleste forbund har vedtak som forsvarer EØS, mens Fellesorganisasjonen, EL og IT Forbundet og Norsk Lokomotivmannsforbund har nei-vedtak mot EØS. LO-kongressen har to ganger vedtatt at ILO-konvensjoner, tariffavtaler og arbeidsmiljøloven skal ha forrang foran EØS-avtalens fire friheter.

EU handler med 150 land basert på WTO-regler og gjensidig nytte. Det er bare Norge, Island og Liechtenstein som underkaster seg EU-lover basert på EUs markedliberalistiske fri flyt-regime. Både Norge og EU vil tjene på fortsatt handel og samarbeid. Norge selger fisk, olje/gass og metaller som EU-land trenger, samtidig som EU eksporterer til Norge i skarp konkurranse med varer fra USA, Kina, Sør-Korea og Japan. Ingen av partene har interesse av toll og tekniske hindringer. Mange polske og danske bedrifter med titusener av arbeidsplasser bearbeider fisk fra Norge. Storbritannia, Canada og Japan har tollfrihet på bearbeida fisk til EU, noe Norge ikke har med EØS.

Storbritannia med Brexit og Sveits viser at handelsavtale med EU er mulig. Sveits selger en stor andel av sine varer og tjenester til EU. Sveits med Adecco, Unilever, Nestlé, legemiddelgiganten Roche, storentreprenøren Implenia (oppdrag på regjeringsbygget) med flere har ingen problemer med å operere i EU-land. Av EØS-avtalen fremgår det at den eksisterende handelsavtalen med tollfrihet trer i kraft 1 år etter at EØS-avtalen er sagt opp.

EØS og arbeidslivet

De store økonomiske forskjellene mellom spesielt østeuropeiske land og rikere land i Vest- og Nord-Europa har ført til enorm arbeidsutvandring. Mer enn 24 millioner fra Øst-Europa pendler eller har flyttet til Vest- og Nord-Europa. Den nyliberalistiske organiseringen av arbeidslivet med løsarbeid, lønn under tariffavtale og manglende kontroll med arbeidstida gir sosial dumping, lavlønnkonkurransen og svart arbeid i alle EU-/EØS-land. Fagbevegelsen er kraftig svekket i de fleste EU-land. Resultatet er økende fattigdom og de rike blir mye rikere. EU med fri flyt oppmuntrer til dette.

Det lages i tillegg EU-lover og dommer som spesielt angriper fagbevegelsen. EU-dommer (Laval/Vaxholm i 2007) har tvunget Sverige til å endre loven om arbeidsliv i strid med lovnader før EU-avstemmingen i 1994. Tyskland hadde en sterk fagbevegelse med 12 millioner medlemmer i tysk LO på 90-tallet. Nå er medlemstallet halvert med en historisk lav organisasjonsprosent på 16. Tyske IG Bau (bygning) har blitt redusert fra over 1 million medlemmer til under 200 000 medlemmer. Reallønna har for

mange stagnert på grunn av massiv lavlønnskurransse. Politisk vedtatt minstelønn er på ca. 9 euro og er blant de bedre i EU, men likevel for lav til at man kan leve av den.

EØS-avtalen, med enorm arbeidsinnvandring innen enkeltbransjer, endrer maktforholdene i arbeidslivet til arbeidsgiveres fordel, spesielt via bemanningsbransjen og manglende fagorganisering. I Oslo-området var det ca. 35 prosent organiserte i byggebransjen på 90-tallet, mens organisasjonsgraden har sunket ned til 10 prosent (2018) fordi mange øst-europeere pendler og er «ansatt» i bemanningsbransjen. Kripos skrev i sin rapport i 2014 at EØS-avtalen med sin frie flyt av billig arbeidskraft og tjenester skaper sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. Etter at Skien- og Telemarksmodellen vedtok regler mot sosial dumping har en rekke kommuner vedtatt likende seriøsitetsskrav. ESA mener Telemark- og Oslo-modellen er i strid med EUs konkurranseregler, og har åpnet sak mot Norge. Igjen griper EØS-avtalen inn i norsk arbeidsliv.

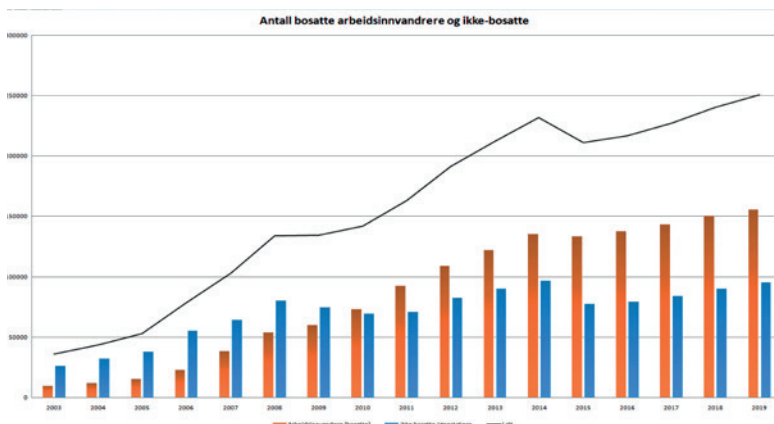

EU «hvitvasker» bemanningsselskapene

Det var forbud mot bemanningsbransjen («vikarbyråer») fra 1947–2000, med unntak av handel og kontor, lager og kantine. Ledelsen i AP og LO endret syn i 1997 da EU forberedte et nytt vikarbyrådirektiv. Høyre, FrP og AP sørget for frislipp av bemanningsbransjen i 1999.

EUs Vikarbyrådirektiv kom i 2008 og var meget omstridt i Norge. Til slutt vedtok Fellesforbundet og seinere LO krav om veto. Det var dissens i den rødgrønne regjeringa da Vikarbyrådirektivet ble implementert i 2012 med Høyre, FrP og Aps stemmer. Pga. Vikarbyrådirektivet motsetter EU/EØS seg nasjonale restriksjoner mot bemanningsbransjen.

De store verftene og entreprenørene i byggebransjen baserer nå driften i stor grad på innleie fra bemanningsselskaper. Flere undersøkelser på byggeplasser i Oslo-området i 2017 og 2019 viste 80–85 prosent ulovlig innleie.

Ny statistikk viser at det er ca. 250 000 arbeidsinnvandrere i Norge der minst 100 000 er pendlere. (Mange har adresse og skatter i Norge, men har bolig og familie i Øst-Europa.) Samtidig har Norge negligert yrkesutdanning og rekruttering av faglærte sveisere, mekanikere og håndverkere. Bemanningsbransjen bidrar til lavlønnskonnkurransse og undergraver arbeidstidsbestemmelsene, og har ingen lærlinger. Ufaglært arbeidskraft ansettes sjeldnere av norske arbeidsgivere, men blir rekruttert gjennom bemanningsbransjen. Et forslag om å forby bemanningselskaper i de mest utsatte bransjene og delene av landet kan få flertall på Stortinget. Skulle det bli vedtatt, vil EUs vikarbyrådirektiv og ESA bli utfordret.

parat

Industrioverenskomsten

EU hindrer allmengjøring av norske bestemmelser om reise, kost og losji (RKL)

LO-kongressen har vedtatt to ganger at ILO-konvensjoner, tariffavtaler og norsk arbeidsmiljølov skal ha forrang framfor EU-/EØS-regler om den frie flyt.

Norsk Høyesterett vedtok i 2013 at bestemmelser om RKL (reise, kost og losji) kunne allmenngjøres. LO mente den gang at dette var avgjørende for den norske modellen. Tariffnemnda har siden 2004 vedtatt allmengjøring av en rekke tariffavtaler som har blitt til forskrift, noe NHO i hovedsak har forsøkt å forhindre. Høsten 2018 bøyde Tariffnemnda av for press fra ESA, og opphevet allmenngjøringen av reise-, kost- og losjibestemmelsene i Industrioverenskomsten. ESA truet med å stevne Norge for EFTA-domstolen for brudd på EØS-avtalens bestemmelser om fri flyt av tjenester. Nå kan bemanningsselskaper sende arbeidere til Norge

etter polske eller rumenske RKL-regler. Dette betyr at norske reisebedrifter som har norsk lønn + 20 prosent tillegg samt dekning av reise, kost og losji blir utkonkurrert av billig arbeidskraft flydd til Norge. NAV og det europeiske arbeidsformidlingsnettverket Eures har siden 2004 vært offensive med å importere arbeidskraft fra lavkostland i EU.

Nå har EU-kommisjonen foreslått et nytt direktiv som lovfester minstelønn. Hvis dette blir vedtatt, er det i strid med alle lovnader omkring EØS. Brundtland-regjeringa hevdet i 1992 at alt vedrørende arbeidslivspolitikkk lå utenfor EØS-avtalen. Det er sterke protester i norsk, svensk og dansk LO mot EUs forslag til direktiv om lovbestemt minstelønn. Dette undergraver at det er partene i arbeidslivet som avtaler lønn og skjerper lavlønnskurransen fordi lovbestemt minstelønn vil ligge betydelig under tariffønnen. Representanter for dansk LO har sågar truet med å kreve folkeavstemming for utmelding av EU om EU vedtar direktivforslaget

EU bestemmer at pensjon ikke kan allmenngjøres

I 2008 vedtok Stortinget implementering av ILO 94. Det betyr at det skal være tarifflønn på alle offentlige oppdrag. Tarifflønn i ILO 94 innbefatter også pensjonsavtaler. ESA protesterte, og den rødgrønne regjeringa rygga og svekka kravene i ILO 94.

Det var fire EU-dommer («Laval-kvarteten») i 2007 og 2008 som grep inn i konflikter og regler i arbeidslivet i Sverige, Finland, Tyskland og Luxembourg. Laval/Vaxholm-konflikten dreide seg om at svensk Bygnads igangsatte blokade mot et byggeprosjekt i Vaxholm siden det latviske selskapet nektet tariffavtale. Bygnads krevde snittlønn for bygningsarbeidere. Svensk arbeidsrett aksepterte blokaden, mens EU-domstolen dømte kravet og blokaden som brudd på EU-retten. Laval-dommen begrensa EUs utsendingsdirektiv fra et minimumsdirektiv til et maksimumsdirektiv. Kun EU-direktivets «harde kjerne» kan allmenngjøres. Pensjon er utenfor den harde kjernen. I offentlig oppdrag og konkurranseutsetting er offentlig pensjon med ca. 17 prosent fjerna, der private kan ha bare 2 prosent i Obligatorisk tjenestepensjon (OTP). Da får de private aktører et konkurransefortrinn og deres ansatte dårligere pensjonsvilkår.

Pga. Laval-dommen er pensjon fjerna i Lov om likebehandling (se §14.12a i AML). En del bedrifter har opparbeida seg både 3, 4 og 5 prosent i OTP fra første krone. Bemanningsselskaper derimot kan helt lovlig nøye seg med 2 prosent og i tillegg trekke fra grunnbeløpet 1G i Folketrygden. Dersom Norge hadde implementert ILO 94 fullt ut i både stat og kommuner, hadde vi stått bedre rustet i kampen mot privatisering. Det ville ha fjerna bemanningsselskaperens lovlige mulighet til å unndra de ansatte pensjon.

EU's frie flyt ødelegger transport og flybransjen

Pandemien har ført til krise i flybransjen. Det har vært mye debatt om krisepakker på milliarder av kroner til Norwegian, SAS og Widerøe. Det ungarske selskapet Wizz Air har startet innenlandsflygninger takket være fri etableringsrett i EU/EØS. 1500 tillitsvalgte har protestert, mens NHO Luftfart synes det er greit at flyselskapet flyr på norske innenlandsruter.

Wizz Air neker fagorganisering og baserer seg på sosial dumping, ILO-konvensjoner, tariffavtaler og arbeidsmiljøloven må vike for EU-retten. Flyselskapet har stevnet Statnett og Agder fylkeskommune for brudd på boikottbestemmelsene. Også EØS-tilsynet ESA gransker om dette bryter med EU-retten. Før EØS kunne norske myndigheter nektet Wizz Air etablering.

Knapt noen deler av arbeidsmarkedet har mer smertefulle erfaringer med konsekvensene av EU's frie flyt-regime enn transportbransjen. I møte med østeuropeiske sjåførere på sultelønn, som tvinges til å lage mat og sove i bilene og bussene sine, er det umulig for norske transportselskaper å konkurrere. Selv svake reguleringer omgås systematisk. Kabotasje var forbudt før EU/EØS tvang Norge til at utenlandske sjåførere nå i praksis reiser fritt omkring

på 30–50 kroner pr time. Sjåførene flys opp fra hjemlandet for en ny, lang arbeidsperiode, godsbilene kjører en tur over grensa til nabolandet og tar med en liten pakke, og kommer tilbake for å ta nye oppdrag på dumpingvilkår. Turbilbransjen er nå totalt dominert av busser fra Romania, Polen og Baltikum, som konkurrerer ut norske sjåførere.

Norge avviste UBER i taxi-næringen. Likevel bøyde regjeringa seg overfor ESA og EØS som presset Norge igjen til å tillate liberalisering i taxi-næringen og full åpning for UBER og lignende selskaper. En allerede presset taxi-næring har protestert. Full liberalisering uten regulering er EU-politikk som betyr elendig timebetaling for sjåførere uten sykelønn og pensjonsopptjening. Mer dødtid gir høyere priser for drosjekundene.

EU tvinger fram liberalisering av jernbanen

Gjennom en rekke direktiver har EU presset frem oppsplitting og liberalisering av jernbanedriften i medlemslandene. EØS-avtalen presser Norge til å være med på denne ferden, og i dag er tidligere NSB etter stortingsvedtak redusert til et rent bemanningselskap. Ansvar for spor, vogner, vedlikehold, billettsalg med mer er plassert i forskjellige selskaper. Resultatet er ansvarspulverisering, kaos og en mengde nye direktører. Enn så lenge kan Stortinget endre anbudspolitikken.

Med EUs fjerde jernbanepakke pålegges EU/EØS-landene å legge all jernbanetrafikk som mottar statsstøtte ut på anbud. I Norge betyr det alle strekninger. Direktivet slår i tillegg fast at jernbanestrekninger som en gang er lagt ut på anbud, ikke kan tas tilbake til offentlig drift senere. De ansatte betaler prisen i form av dårligere pensjon og press på lønns- og arbeidsvilkårene, mens utenlandske togselskaper får et sugerør inn i statskassen. NSB gikk med store overskudd de siste årene før navneskiftet til Vy. Nå skal svenske og britiske selskaper skumme fløten ved staten skal legge til rette for at verdiene forsvinner ut av landet. Norge fratras retten til å føre en nasjonal jernbanepolitikk som tjener folk og miljø i hele landet.

LO har sammen med Norsk Jernbaneforbund og Norsk Lokomotivmannsforbund protestert mot EUs fjerde jernbanepakke. AP har sagt de vil kreve VETO mot de nye direktiver. Vi går sterkt imot en hastebehandling av EUs fjerde jernbanepakke før høstens stortingsvalg. Da kan velgerne være med å avgjøre saken, og et nytt stortingsflertall kan kreve VETO. Dermed vil det være Stortinget – ikke EU – som bestemmer om norske jernbanestrekninger skal konkurransenutsettes – og har mulighet til å reversere konkurransenutsetting.

EU's energiguion truer norsk kraftforedlende industri

Norsk Høyesterett vedtok 1. mars 2021 at Nei til EU kan fremme sak for domstolene om Stortinget har brutt Grunnloven ved sin tilslutning til ACER og EU's energiguion.

Storingsflertallets suverenitetsavståelse skjedde til tross for sterke protester fra LO og 122 AP-ordførere. Et knapt flertall i APs storingsgruppe inngikk sammen med MDG et forlik med regjeringa som sikret flertall.

Norge har ikke stemmerett i ACER. Likevel fatter ACER vedtak som sendes via ESA og direkte til RME (Reguleringsmyndigheten for Energi, som opererer uavhengig av norske myndigheter) som setter vedtak ut i livet i Norge. EU har vedtatt Energipakke 4 der ACER skal bestemme enda mer.

Målet med regelverket er å harmonisere kraftpriser ved utbygging av nye kabler. Bygging av utenlandskabler vil drive opp nettleie og strømprisen der regninga blir sendt norske forbrukere og industrien. ACER og EU skal sikre at strøm flyter fritt mellom medlemslandene. Markedet skal bestemme i EU/EØS gjennom ACER. De naturgitte fortrinnene som billig vannkraft gir oss til å sikre den kraftforedlende industrien fordeler blir undergravd. Europeiske strømpriser i Norge vil true mer enn 15 000 industriarbeidsplasser og mange lokalsamfunn. Bare 10 øre prisoppgang

vil kunne ødelegge lønnsomhet for aluminiums-, ferro-, silisium- og papirfabrikker. Tilkoblingen til EUs energiunion truer også den videre omstillingen i Norge fra fossil energi til elektrisitet.

EU/EØS tvang Norge til nye hjemfallsregler ved at 1/3 kan kjøpes opp av private. Tyske fonds har allerede kjøpt opp deler av norsk vannkraft. EUs mål gjennom ACER er et europeisk kraftmarked og børs. Vårt mål er å nytte vannkrafta til fordel for industrien og forbrukere i vårt kalde land. Det målet lar seg ikke forene med EUs energiunion.

neitileu.no

MAI 2021